

De kerk gaat open!

Zo langzamerhand komt de samenleving weer tot leven. De horeca, de theaters en de middenstand kunnen mensen ontvangen; wij zien toch een stip aan de horizon. ‘Van pandemie tot endemie’ is de titel van een discussiestuk van prominente wetenschappers over de langetermijnvisie. Het coronavirus zal nu alleen tot een geringe ontwrichting van de maatschappij leiden. Hoe staat het met de kerken? Hieronder de resultaten van een rondgang in onze wijk Zuidwest, met de bijdragen van Guus van der Horst, Christiaan Scheen en Martin Koster.

Shalomkerk: welkom allemaal, wij zijn weer open

Wat een belevenis was dat de 30e januari, om na zes weken weer naar de kerk te mogen en daar zoveel bekenden te zien. Een aantal Shalomers kwam ik ook op straat wel tegen. In de winkel bijvoorbeeld, toen ik laatst wat lekkers kocht voor bij de koffie en daar werd aangesproken door een gemeentelid. Die mevrouw vertelde dat ze de kerk toch wel heel erg miste. Ja, ze luisterde wel elke zondag naar de kerkdienst en dan nam ze na de dienst zelf ook koffie met wat lekkers. In je eentje koffie drinken in plaats van gezellig met elkaar in de kerk, dat is toch een heel groot verschil. Je kunt niet even napraten over de preek of de gezongen liederen en ervaringen uitwisselen. Maar de kerk ging dus weer open. We kunnen elkaar weer begroeten, uiteraard nog wel met mondkapje. Ook het registreren van de kerkgangers blijft nog wel even van kracht, maar we mogen de jas weer aan de kapstok ophangen, in de kerk op de gepaste afstand zitten en heerlijk het mondkapje af. We kunnen weer zingen. Wat fijn om de dienst weer gezamenlijk te mogen beleven en aan het avondmaal te kunnen deelnemen; ook dit gebeurt op aangepaste wijze met plastic bekertjes. Ja en dan, misschien klinkt het niet eerbiedig, op naar het volgende hoogtepunt van de zondag ‘samen koffie drinken’. Verspreid in de bovenzaal, in de hal en achter in de kerk kan er in kleine groepjes weer bijgepraat worden. Wat hebben we dat gemist. En nu maar afwachten wanneer we die afstandelijke 1,5 meterregel mogen afschaffen en gezellig overal mogen gaan zitten, bij anderen kunnen aanschuiven.

Abdijkerk: de kerk gaat open

De gemeenteleden van de Abdijkerk weten de weg naar de kerk weer te vinden. De activiteiten worden opgestart. Gelukkig kan de kerkdienst worden bezocht. Wel is er een beperking. Voorlopig zijn per dienst 40 mensen welkom. Een belteam zorgt voor een rooster. Wat is nu samen vieren zonder kerkbezoekers? De ‘coronazanggroep’ zingt op gepaste wijze tijdens de diensten.

Een voordeel is er ook. Met behulp van kerktv worden de diensten gestreamd en met de goede apparatuur kan thuis de dienst worden gevolgd. Ongeveer 100 mensen vieren zo op de zondag ‘op afstand’ mee. Zonder de coronapandemie hadden wij deze optie nog niet gehad. Er is ook een mogelijkheid de zondagsbrief en orde van dienst digitaal te ontvangen. Ongeveer 200 personen hebben hun e-mailadres opgegeven en ontvangen één keer per week het laatste nieuws. Zo gaan wij naar een soort ‘nieuw normaal’. Er is zelfs iemand van 100 jaar, die nog een nieuwe iPad heeft gekocht om mee te vieren en de dienst te volgen.

Er is bij sommigen vrees, dat het ‘oude normaal’ van het kerkelijk leven niet meer terugkomt. De Abdijkerk heeft meer meegemaakt in die 800 jaar. Hopelijk zal zij nog 800 jaar in Den Haag plek van ontmoeting blijven voor alle mensen die de Heer op onze weg brengt; en laten wij dat vooral vroom en vrolijk doen. Als wij weer ‘het oude normaal’ hebben, willen wij een keer een gezellige middag organiseren: geen 1,5 meter afstand, geen mondkapjes en geen plaatsreservering meer – wel leven met het virus. Helaas konden de activiteiten rond Kerst en Pasen niet doorgaan. Wij moeten dus nog even geduld hebben en dan gaan wij weer eens los, maar... wel op gepaste wijze.

Bosbeskapel: eindelijk weer naar de kerk

Ook in de Bosbeskapel zijn de gemeenteleden blij dat er weer meer mag. We vroegen enkelen van hen naar hun reactie:

‘Ik ben één keer per maand vrijwilliger bij Beursplein. Is leuk om te doen en fijn om te zien dat de deelnemers er veel plezier aan beleven.’

‘Eindelijk weer naar de kerk... Wij zijn dankbaar en blij, dat we afgelopen zondag weer naar de kapel konden gaan om elkaar weer te ontmoeten, samen te zingen en ook weer eens het avondmaal te mogen vieren! Ook heerlijk, dat Beursplein weer kan starten en we elkaar weer kunnen ontmoeten.

We hebben al die contacten van de Bosbes wel enorm gemist, al hebben wij wel veel telefonische contacten onderhouden met veel van onze “kerkvrienden”.’

‘Ik voel me een blij mens dat ik weer alle gezellige presentaties kan meemaken zoals bij Beursplein, kan gymmen en Hebreeuwse les mag volgen. Het voelt alsof er een warme deken over me heen komt als ik de kerk betreed om met mijn naasten te kunnen converseren over het wel en wee van elk mens en zo nodig iemand te mogen troosten.’

‘Voor mij zijn zowel de kerkdiensten als de activiteiten heel belangrijk om mijn sociale contacten te onderhouden. En als je ouder wordt en de pijntjes en ongemakken komen, dan is afleiding het beste medicijn.’

Je bent ook een mens

Mijn hbo-studie Theologie aan de Hogeschool Windesheim heb ik in december 2021 na mooie en intensieve studiejaren afgesloten met een scriptie. In deze scriptie gaat het over hoe predikanten communiceren met mensen met dementie in het pastoraat. Daarmee heb ik een onderwerp gekozen dat ook dicht bij mezelf ligt. In mijn derdejaars stage werd ik geraakt in de communicatie met mensen met dementie, wat ervoor zorgde dat ik er verder onderzoek naar wilde doen. In mijn werk als pastoraal werker kom ik regelmatig in contact met mensen met dementie en het onderwerp ligt me na aan het hart.

Fotografie: Esther Pennarts, Montfoort

Een mens met dementie is kwetsbaar en wordt vaak niet gehoord en gezien, terwijl diegene dat net als ieder mens zo nodig heeft. Je bent meer dan de kwaal of de ziekte als je dementie hebt. 'Je bent ook een mens', zoals de titel van mijn scriptie zegt. Communiceren met een mens met dementie van hart tot hart en met diegene in verbinding staan kan het leven beter en waardevol maken.

Onderzoek

De scriptie gaat over een onderzoek onder predikanten over de communicatie met mensen met dementie. Het is een kwalitatief onderzoek en omvat allereerst een literatuurstudie naar wat dementie is en wat de gevolgen zijn op verschillende gebieden. Vervolgens zijn de gevolgen van dementie voor de communicatie beschreven en de gevolgen voor de geloofsbeleving van mensen met dementie. Er volgde een onderzoek, waarbij tien predikanten in het Westland meededen aan een online enquête. De respondenten bleken allemaal ervaring te hebben met communicatie met mensen met dementie in het pastoraat. De respons was zeer hoog, 100%.

Pastoraat aan mensen met dementie

Pastorale zorg aan mensen met dementie gebeurt in relatie met een christelijke gemeenschap zowel bij mensen thuis als in het verpleeghuis of het verzorgingshuis. 'De pastor speelt daarbij een belangrijke rol omdat hij of zij wat doorgegeven wordt telkens in contact brengt met de context en levensverhalen van mensen nu' (Vandenhoeck, De Clercq, & Fivez, 2008, p. 107). Pastoraat is een belangrijke vorm van communicatie tussen de pastor en een kerklid. Misschien wel de belangrijkste. 'De kern van pastoraat is omzien naar elkaar in de naam van Christus. Het is de hulp die we elkaar bieden om de weg met God te gaan, in alle omstandigheden van het leven' (Protestantse Kerk, 2021). Samen met vrijwilligers in de gemeente kan het pastoraat aan mensen met dementie handen en voeten krijgen. Het meest wezenlijke van pastoraat aan mensen met dementie en waarschijnlijk bij sommige ontmoetingen ook alles wat je kunt doen is: 'jouw aanwezigheid, jouw nabijheid, het contact dat je maakt' (Roding-Schilt, 2015, p. 62). Daarnaast kan er ruimte zijn voor gesprek, Bijbellezen, samen zingen en samen bidden.

Taal bij dementie

De taal vraagt in de communicatie met mensen met dementie om een andere benaderingswijze, omdat zij de taal meestal moeilijker begrijpen en ze ook moeilijker de taal kunnen uitspreken. Het vraagt meer van de non-verbale communicatie en van de emoties die

je bij de mens met dementie ziet. Per type dementie kunnen de taal- en communicatieproblemen verschillen en sterk wisselen in ernst.

De verschillende fasen in het dementieproces vragen om aanpassingen in de omgang met mensen met dementie op verschillende gebieden, waar je ook rekening mee moet houden in de communicatie. Mensen met dementie voelen zich vaak onveilig en onzeker in een wereld waar zij van vervreemden, waardoor veel depressieve en angstige stemmingen voorkomen bij hen. Ze creëren een eigen taal en het is van groot belang om met hen de verbinding te zoeken en goed te luisteren om iets te kunnen begrijpen van wat zij beleven. Ze behouden de emotionele en affectieve capaciteiten en aan de hand daarvan kunnen ze reageren. Ze proberen met de ander in contact te blijven door een woord, een blik of een gebaar. Ook al spreken mensen met dementie andere onbekende woorden of zinnen die niet lijken te kloppen met wat ons bekend is, toch is het mogelijk om in contact te blijven met mensen met dementie via taal. Het is zelfs van groot belang om verbinding met hen te zoeken en goed te luisteren, zodat we iets kunnen begrijpen van wat zij beleven. Daar is veel aandacht, liefde en geduld voor nodig.

Informatie

De brochure 'Mens tot het einde' van de Werkgroep Pastoraat en Gezondheid van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) geeft een overzichtje met literatuur en materiaal over de communicatie met mensen met dementie (Bijdevaate, Graafland, Van Holten, & Van Iersel, 2021).

Op deze plaats wil ik alle mensen bedanken voor het meeleven, de steun en het geduld tijdens het schrijven van mijn scriptie.

Sandra den Hollander

Een kinderdroom die uitkomt

Direct na de vergadering met een klein werkgroepje over de kostenstaken, praat ik met André Vlaanderen, onze nieuwe koster die met ingang van 1 januari in de Shalomkerk begonnen is met een aanstelling van 25 uur, waarvan 4 uur voor rekening van Stek in verband met de extra werkzaamheden voor het kerk-en-buurthuis.

Even voorstellen

'Ik werkte hiervoor in de zorg. Begonnen aan het bed en vervolgens in de functie van planner. Het lijkt ver weg, maar de zorg heeft best wel raakvlakken met het werk hier. Veel ervaring van daar kan ik goed gebruiken hier in de kerk. Je bent immers zorgzaam en dienstbaar voor iedereen! Ben nu 13 jaar samen met mijn partner Robbert. Onze intentie was ook om in de buurt te wonen van de kerk. We woonden hiervoor in Dordrecht, dus zijn we ook bewust voor deze baan verhuisd naar Den Haag, wel niet in de wijk, maar op een kwartiertje afstand fietsen. We wilden graag lid zijn van de kerk waar ik zou komen te werken. We zijn ook van tevoren al eens wezen kijken en luisteren in de kerk tijdens een kerkdienst om ons te oriënteren. Robbert werkt bij een projectmanagementbureau als projectmanager en adviseur huisvesting in het maatschappelijk vastgoed. Hij kan daardoor makkelijk vanuit huis werken. Het is uiteindelijk fantastisch gegaan om in een relatief korte tijd in december te kunnen verhuizen.'

Hobby's

'Muziek vind ik heel belangrijk, om te luisteren maar ook om te spelen, namelijk orgel en piano. Blij dat ik hier ook de mogelijkheid heb gekregen om in de vrije uurtjes te studeren. Mocht ik hier nog eens spelen, dan heb ik daardoor ook wat meer affiniteit met de gemeente. Daarnaast zing ik graag, zoals ik gedaan heb in het koor en de cantorij in Dordrecht. Misschien ga ik dat weer eens oppakken. Lezen doe ik graag, alsook fietsen, hobbymatig voor de grotere afstanden en nu dan het woon-werkverkeer.'

Motivatie

'Toen ik de vacature van koster zag, was ik direct enthousiast. Vroeger als kind zag ik dat de koster in die tijd belangrijk werk deed en ervoor zorgde dat alles klaar stond voor de zondagse dienst. Ik keek dan naar alle details om mij heen en zag dan ook onder andere het psalmbord hangen en dacht meteen, als ik dat ook nog eens zou kunnen doen? Dus eigenlijk zorgen dat het Huis van God toegankelijk is en gereedgemaakt wordt voor de eredienst. Het is iets dat mij altijd heeft aangetrokken! Heel bijzonder dat het er nu van gekomen is. Het faciliteren van een kerkgebouw is voor mij een belangrijk aspect. Orde en netheid staat bij mij bovenaan. Ik vind het belangrijk om er te zijn, een ultieme vorm van gastheerschap. Als koster ben je er immers voor iedereen. Je krijgt als koster ook heel veel dingen te horen en daar moet je natuurlijk ook goed en discreet mee omgaan.'

De eerste maand

'Ben nu een maand bezig en een aantal zaken is heel herkenbaar. Maar ik moet wat meer overzicht krijgen in alle werkzaamheden. Ook het gebruik van de agenda; ben nu bezig om deze te digitaliseren. Leuk om alles te regelen en te organiseren, dat is uiteindelijk het doel van een koster. Door het buurt-en-kerkhuis wordt de kerk op veel plaatsen intensief gebruikt en dat sprak mij best aan. Een scala aan activiteiten, diverse groepen, her en der verspreid in het kerkgebouw. Het viel mij wel op, door veel te lezen over de kerk en door het bekijken van de jubileum-dvd uit 2009, dat het in vroegere jaren een bloeiende gemeente was, maar dat het nu wat voorbij is qua aantal. Wel verdrietig maar er is altijd hoop voor de kerk van God. Wellicht

op een andere manier of in een andere vorm. Mooi dat het hier nu in deze vorm zichtbaar is. Trouw zijn aan hetgeen waar je deel van uitmaakt en regelmatig er zijn.'

Vooruitzichten

'Het doel is dat alles gesmeerd loopt en dat iedereen tevreden is. Een leuke aanvulling is binnenkort mijn extra baantje in Dordrecht, waar ik als koster dingen van daar hier zou kunnen gebruiken en andersom. Ik zie in ieder geval uit naar een mooi jaar hier in de Shalom!'

Ben Damen